

الكبرى والاكبرى

آيدە ايكى مرتبه نشر ايديلور دىنى، ادبى، علمى و سياسى
مجله اسلاميه در.

محرر و صاحب امتيازى: ملا عالمجان البارودى.

شيفر

t.me/schifeleribiz
u.u8686@gmail.com

فهرست:

- ۵۴۳ تفسیر — قرآن نىڭ ھدايت بولوى، اللھ نىڭ ھكىمرن
ياشرو چيلر، اسلامده غى انواع خيرونى بيان، ايمان هم عمل
صالح. ملا عالمجان البارودى.
- ۴۴۹ كسب و مقدارى. عبدالقيوم بهمانى.
- ۴۵۶ شغلسزلك بوشلق خطرەسى (ياشور دقتينه).
- ۴۶۰ بوش وقتلرنىڭ فائدهلىرى.
- ۴۶۴ بوشلق و ياش قزلور.
- ۴۶۸ آلتنچى جلدنىڭ فهرستى.
- اداره دن اخطار.

«معارف» مطبعەسى قزانده.

КАЗАНЬ

Электро-типографія „МААРИФЪ“

1916 г

الدین والاکبر

۱۶ نچی سان ۱۳۳۴ سنه، ذوالحجه ۱۵ پنجشنبه، ۱۹۱۶ سنه ۲۹ ستمبر.

تفسیر

انَّ الدِّينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ
ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكَلِمُهُمُ اللَّهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ. ۱۷۴

ترجمه: الله ایندوگان کتابنی گیزلهب آنک برله دنیا فائده سیننی
آلغوچیلر (دنیا ایچون الله حکمیننی یشر گوچیلر) بونلر قرنلرینه یالغز
اوت بیهلر. قیامتده الله بونلرغه سو بیلهمنو (التفات ایتمز) و آنلارنی
پاکلهمز (گناهدن آرچیماز) و آنلرغه آغورتدرغوچی (یمان) عذاب
بولور.

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا
أَصْبَرُوا عَلَى النَّارِ. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ نَزَّلُوا الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ
اِخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ. ۱۷۵

ترجمه: بونلر هدایت برابرند، ضلالتنی، مغفرت برابرند، عذابنی
اختیار ایتمک و چیلردر. بونلرنی اوتقه فی نوزدرهی ایسکان؟ بوشولای،

چونکہ اللہ کتابنی حلق بر لہ ایندردی، کتابدہ (تورلی تاویلر بر لہ) اختلاف اینکو چیلر البتہ (حقن) براق آیرلغو چیلاردور.

شرح وتفسیر: اللہ ناک کتابی هر کم ایچون حجت وبرهان بولورلق، هر کمگه یول باشچی بولورلق هدایتدر. کرک کہ هر کم آکا یابشسین، آنک هدایتندن چقما سین. قابو کمسنه آنک هدایتندن آیرلسه، دنیاوی غرضلر ایچون تورلی تاویلر بر لہ آنی بورغالاسه، شولر وش ایله حقنی باشیرسه (اللہ ناک حکمینہ قارشى بارسه) البتہ ضلالتکه توشه، هلاک بولا، اللہ ناک قهر وعذابینه دوچار بولا، بوروش بر لہ اوت یبه، قیامتده بالغوز برملجا بولغان الله دن التفات ومرحمت کورمی، الله آنی خطا وگناهلرندین آرچیمای. شونلقدن اوچماخقه لایق بولمای بلکه بیوک عذابقه دوچار بولا.

اللہ ناک ایندرگان آیتلرینی و حکملرینی گیزله و یاشیر و بتونله ایتمه و یاکه خطا تاویلر، تیوشسز معنالرغه حمل آیتو بر لہ بولور. بعض اهل کتاب خصوصا یهودیلر نعت محمدی ده وسائر اوز نفسلرینه خلاف اورنده درست معنای یشیروب بشقه معنی بر لہ تاویل وترجمه آیتکانلر. سبب نزولده یهودیلرناک شول اشلری دبیشلر لکن آیتناک حکمی عامدر. بر کم قرآن حکمینى بشیرسه، دنیا فائده می ایچون شریعت حکمینى الماشدرسه اشبو وعید نعتینه داخل، و بیوک عذابقه مستحق بولور.

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ

اِذَا عٰهَدُوْا وَ الصّٰبِرِيْنَ فِي الْبَاسِءِ وَالضَّرَآءِ وَ حِيْنَ الْبَآسِ اَوْلِيَٰكَ الَّذِيْنَ
صَدَقُوْا وَ اَوْلِيَٰكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ. ۱۷۶

ترجمه: اید گولک (قبل دیو) یوزار گزنی مشرق و مغرب طرفلارینه یونالدرو دگلدر، (تمام اید گولککه مناط بوش دگلدر) بلکه چن اید گو شول کشیدر کم اللهغه، صوگفی کونگه، فرشته لرگه، کنا بلرغه، پیغه برارگه اشانغان بولور. محبت اوزره یقینلارینه، بتیملرگه، مسکینلرگه، مسافرلرگه (محتاجلقه توشوب) سوراغوجیلرغه، قللرنی آزاد ایتوده، مالینی ویرور. نمازنی تورغوزور، زکاتنی ویرور، عهد ایتسه عهدلرینی اوتارلر، قتبغلق (فقیرلک) کونلرده، زیانلی (خستهلق) کونلرده و صوغش وقتلرنک توزه لر، مونه بونلردر چن راست بنده لر، مونه بونلردر الله دن چنلاب سافلانغوجیلار. یعنی اهمیتلی عمللر و چن اید گولکلر اشبو اشلردر. قوری اهل قبله بولو برله گنه اش تمام بولمای.

شرح و تفسیر: اشبو آیت درست اعتقاد و چن ایماننی، انواع خیرنی، و مکارم اخلاقنی بیان ایتکان و حقیقی مؤمننک روشینی کورستکان الوغ قاعده لی آیتدر. ابن ابی حاتم نک ابوذر دن (رضی الله عنه) روایتنده: رسول الله دن (صلی الله علیه وسلم) بر کمسنه «ایماننی؟» دیو سوراقدده رسول الله اشبو آیتنی اخرینه چه اوقوغان.

ایمان، قرآن بیانینه و سنتنک شرح و ایضا صینه کوره، افرار و تصدیق و عمل صالح برله تمام بولا. عمل صالح بارچه نوعلری برله چن ایمان و درست اعتقادنک اثرلری و یمشیلری حساب ایدلوب ایماندن مقصود بالذات و مناسب نتیجه اعتبار ایدلر. چن و کامل ایمان مذکور عمل صالحلر برله گنه حاصل بولا. و هر قایو عمل صالحنی ایماندن بر کیمسه ک دیو بیان ایدلدر. شونلقدن رسول الله صلی الله علیه وسلم ده بو حدیثده بتون آیتنی ایمان بیاننده ذکر ایتکان.

تحويل قبله دن صوك مدينه يهوديلرى حتى آنلرغه اياروب بعض مسلمانلرده قبله مسئلسينه كركندن آرتق اهميت بېر وب هدايتكه مناط بارى بر قبله گنه بولغان كى حساب قىلغانلار. الله تعالى آنداي تيوشسز سوزلرنى، اورنسز اهتماملارنى رد ايدرك ايك مهم مسئله گه تنبيه ايدرك اشبو آيتنى ايندرگان. چن ايند گواك و تمام هدايت قاىو طرفده بوگسه ده قبلهغه يونالوده گنه دگل، قبلهغه يونالو بروسيله اشكنه. الله قاىو طرفنى قبله ايتسه شول طرفقه يونالده، الله كورستكان روشپه ايمانلى وايندگو عمللى بول ديگان.

بو آيتده ايمان بابنده معتدبه بولغان بش مؤمن بهنى بيان ايتكچاچ ايك عمده بولغان ايندگو عمللى بيان قىلغان.

انچى) مصارف ايچندن حقيقى محتاج و مستحق آدملرنى ساناپ مال بېروده «على حبه» ديومالنى سويدكى، اوزى كركسندكى حالده بېرونى ذكر ايتكان. چونكه مال صرف ايتوده ايك اهميتلى و بديوك اجرگه باعث اوزينك سويدكى و رغبت ايتدى نرسه سېنى بېرودر. بئك شول وقتده غنه الله ايچون نفسىنى فھر ايتكان، و محتاجلرنك حاجتلرينه آچينوب آنلرغه مرحمت يوزندن احسان ايتكان بولا.

قرآنده: لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ. ديهدر

سويگانكزدن انفاق قىلماي چن يخشيلقغه ايرشه آلمازسز ديمكدر. بخارى و مسلم ابو هريره رضى الله عنه آرقبلى رسول الله دن (صلى الله عليه وسلم) كو چورگانلر: «افضل الصدقة ان تصدق وانت صحيح صحيح تأمل الغنى و تخشى الفقر» صدقه نك افضل صاغ و مال سويگان، بايلىق ايستگان و فقيرلكدن قورقغان وقتك بېرگه ن صدقه ديمكدر. يعنى اولم يقاكدن توتقاچ، مالدىن آيرىلو آنقلانغاچقنه بېرگان صدقه، ايتكان وصيت صاغ و سلامت وقتنده قىلغان خيرات درجه سېنه ايرشمايدر.

(۲) ذوى القربى «كشىڭ نىسبى يېقىنلىرى در. بونلارغە (محتاجلار يىنە) صدقە وانفاق قىلو بشقە مسكىنلارگە بىر ودىن ايكى حصە ارتقىدر. ۱) حديثكە وارد بولغان: آنلارغە بىر وده صدقە ثوابى وهم صلە رحم ثوابى تابولادر. (۳) يتيم، مسكين، ابطراو مسافر، ابطراب مورغان كشى البته فرنداشلاردىن قالا ايڭ تېوشلى مصرفلار، ايڭ قىزغانچ بىنەلردىر. «وفى الرقاب» قل كنىزك بولغان زمانلارغە كۆرە ايتولگان الوغ مصرفىدر. اسلام قىللىرىنى ازاد ايتو بابىنە، بىر بىنەنى ازادلىقغە چىقارو بابىنە الوغ اجتهاد ايتكان، آڭا كۆب ثوابلار واجرلار وعدە ايتكاندىر. بو زمانلارده قىللىر بدلىنە اسىرلارگە ياردەم ايتو اشبو حكىمگە بىقىن بولسە كرك.

(۴) نماز تورغوزو، زكات اوتاو البته اركان دىنە بولغان الوغ مسئلەلردىر.

نمازنى تورغوزو معض ومطلق اوفو بىرلە گنە تمام بولماي بلكە قىيام، قراة، ركوع، سجدلر يىنى كامل، وآنك چىن روھى بولغان خشوع وحضوعنى كركنچە اوتاو بىرلە گنە حاصل بولادر. «وصلى» اورنىنە «واقام الصلوة» دىمكى شوڭا اشارتدر.

يوقارىك (وآتى المال) علاوه سىنە (وآتى الزكوة) نى دخى ذكر ايتكەن. مونەك اشاره بار: انفاق بابىنە فرض ايتلگان زكات بىرلە اكتفا ايتماينچە محتاج مصرفلار اوچراغاندە قىلبەك ترحم وشىقت ملكەسى قوزغالوب قدر واجبدىن ارتقۇ محتاجلارنىڭ احتياجلار يىنە كۆرەدە انفاق وتصدق تېوشىدر. حتى بعض فقهاء يوقاروغى مصرفلار كىبى محتاج آدملار اوچراغاندە زكاتدىن ماعدا انفاقنى واجب كۆرەمشلردىر. زكاتكە مصرفلارنى ذكر ايتماينچە (وآتى المال) دە قىزغانچ مصرفلارنى ذكر ايتودە يوقارىك ايتولگانچە پاك قىلبى ووجدانلى مسلماننى انفاقغە دعوت وچلەپ باردىر.

(۵) والموفون بعهدهم اذا عاهدوا

انسان ايچون ايتسكان سوزينه خواجه بواق و پيرگان و عده سيني
اوتامك، قىلغان عهدينه وفا ايتك ايك بويوك وظيفه لردن و بتون عقلاء
اتفاق قىلغان مكارم اخلاق جمله سندن. شونلقدن (آية المنافق ثلاث
اذا حدث كذب واذا وعد اخلف واذا ائتمن خان (١) حديثه سوزده
و وعده و امانتده اوشانچسزلق منافلق علامتى صانالمشدر.

ايفاء عهد سلامت قلبده بر ملكه محترمدر، ككه بنده شول
ملكه برله الله بولعان عهدىنى و بنده لرگه بولغان عهدىنى پيرينه
بئكوره، شونلقدن بر آدمك خالفه بولغان عهدلرنده وفاسى بولماسه غالباً
الله بولغان عهدلرنده وفاسز بولادر.

الله تعالى نك «والموفون بعهدهم» وصفن متعلقسز عام ذكر ايتما كذك اوشبو
نقطهنى آكلامق ممكندر «من لا يشكر الناس لا يشكر الله» (٢) حديثى
هم اشبو معنائى آكلانادر.

(٦) «والصبرين الخ» صبر مكارم اخلاق جمله سندن، نفسكه ايك
اغرى، قلبكه و ايمانغه فائدهسى ايك كويى و عندالله اجر و ثوابى ايك
الوغى بولغانغه آيرم مدح مقامده ايتله طورغان روشچه «والموفون» سوقندن
چيقاروب نصب برله ذكر ايتلمشدر. فقيرلك و تورلى خستهلق و فدا جان
مقامنده كى صوغش حاللرنده توز و البته قلبك قوتندن، ايمان و اعتقادنك
كمانندن ناشى بولوب الله طرفندن آيرم مدح و ثنا ايدلورگه لايقدر.

(٧) اولئك، ايك اولئك برله آيت باشندن پيرو ذكر ايتولگهن
صفتلر و خلقلرغه اشاره قىلوب شول صفتلر و شول خلقلرده بولغان بئك لرنك كنه
چن راست و چن منقى (چن انسان و چن مسلمان) بنده ايدكلرىنى
بيان ايتمشدر. والحمد لله على ذلك

عالمجان البارودى

(١) رواه البخارى عن ابى هريرة رضى الله عنه.

(٢) رواه الترمذى وابو داود عن ابى هريرة رضى الله عنه.

كسب و آنڭ مقدارى. (*)

مادى احتياج انسانلر آراسنده الفت و محبت يرلشويىنه سبب اولد-
قندىن كسب لرنڭ هر برى ممدوح ايردكنى سويلادك؛ اشته شول كسب
ايتونڭ مقدارى وارمى؟ دنياى طلبده نى روشلى اولمالى؟. اوشبو سوؤاللر
حقنده فيكرمىزنى بيان ايتونى تيوش تابدىق.

دنياى طلب، و كسب ايدو اوچ تورلى اولور. (۱) اوزىنىڭ، و اهل
اولادىنىڭ احتياجىنه يتارلك مال كسب ايدەرده، آرتقنى طلب قىلماز.
بلهكە فالغان وقتنى عمل و عبادت گا حصر ايدەر. اشته بو مرتبه ممدوح
اولغان «زهد» مرتبه سيدر. اصحاب (ر. م.) افندىمىز (ع. م.) حضرتلرنىڭ
«زاهدلك نه برلىن اولور؟» ديه سوؤال ايتدكلرنده افندىمىز حضرتلرى:
«زاهدلك مالنى ضايع ايتو، و كسب نى تاشلاو دگل، يا كه خدا تعالى
حلال قىلمش نرسه نى حرام قىلمقده دگل. بلهكە چن زاهدلك «خدا تعالى
ملكندە اولغان نرسه گا، اوز قولكده غىبىن آرتغراق اشانمقدىر» ديه
بيورمشدر. (۲) مالنى هيچ بر طلب قىلماي، كسب دىن بتونلاي استىنكاف
ايدەر، بناء عليه فقيرلكنى اختيار قىلور. بو صورتده اوچ تورلى سبب نىڭ
پرسىندىن خالى اولماز. كسب قىلماوى: بالقاولق دىن يا كه توكل دىن، يا كه
قناعتلى اولوق دىن اولور. (۱) ا گر كسب سىز تورمقى بالقاولق دىن بولسه
موندای آدم دنيا و آخرت سعادتندىن محروم در. چونكه افندىمىز حضرتلرى:
فقيرلك كفرگا يقيندر معنا سنده اولان: «كادال فقران يكون كفرأ» بيورمش.
«بزر جههر»: «اولم دىن گنه يوقارى نرسه فقيرلك، لکن بىنم عندمده
فقيرلك دىن قبر آرتغراقدر.» ديور.

«عقب الصبر نجاح و غنى * و رداء الفقر من نسج الكسل *

اعوذ بك اللهم من بطر الغنى و من نهكة البلوى و من ذلة الفخر *

(ب) كسب نى ترك قىلوى اوزىنىڭ دهوا سىنچه «توكل» دىن

(*) «ادب الدنيا و الدين» دىن مقتبس.

بولور لىكن توكل نىك معنامنى ونه برله حاصل اولدقنى آ كلاماز .
 چونكه؛ اولده كياهو سببى يرينه كلتردى بىدنه، قالغان اشنى جناب
 خداغه تابشرمق، اشته حقيقى توكل شودر . بوقسه سببى يرينه كلتر .
 ماى، وكسب قيلمى «توكل ايدى من» ديه يساتمق حقيقى احمق لقمى .
 افندى صلى الله عليه وسلم نىك مجلسىك اصحاب (ر. م.) ايداشلردى
 بر آدمنى ايز گولگى برلن مدح ايتدىلر . افندى حضرتلرى؛ مذكور
 آدمنى بك مدح ايتدىلر؛ بوقسه ايد گولگى بك كوبى؟ ونيدى
 بخشيلقر مشاهد قىلدىلر؟ بيوردقه مذكور آدم نىك ايداشلرى
 ديدىلر: «بز اول آدم ايلان سفردى برگه اولدىق؛ كامل زاهدلىگدىن
 اوزىنىك وتوه سىنىك نفقه سببىده باقمى همان نماز، ذكر، وتسبيح ده
 اولدى» ديدىلر . افندى حضرتلرى اويل اولدقه اوزىنىك وتوه سىنىك
 نفقه سببى قايىسقى كفىل اولدى بيوردقه، اصحاب بىز كفىل اولدىق،
 اوزنى، وتوه سىنى تربيى قىلدىق ديدىلر .

افندى حضرتلرى: «اويل اولسه سىز اول ايداشلردىن خير ليرهك،
 هم ثوابده سىزگا كوبره كدر» ديه جواب وىرمشدر .

(ج) اگر دنيانى طلب غه سعى قىلماوى، بار قدر ينه قناعت ايتدىلردىن
 اولسه، بالقاولق، وكشىگا طمع ايدوچى اولسه، بو صورتك البته ممدوح در .
 (۳) مالنى كسب قىلورغه، وهر كون آرتدىرغه طرشور . بو
 صورتك ينه دورت تورلى سبب نىك برىمىدىن خالى اولماز . (۱) مالنى
 جبارغه سعى قىلدىق دىنى، يا كه مى بىر فائده اوچون اولماز . بلىكه
 نفس بهيده سنى آرتغراق سبب تور، واكشا آرتوغراق لذت تحصيل ايدواوچون
 اولور . چونكه انسان نىك بايلقى آرتدىقچه، نفس آرزولرنى يرينه
 كلترمك يكل اولور . موندى نيت ايله جيلمىش مال دنپاده بىر بخشى
 اسم قالدورغه فائده وىرمىكى حالىده، آخرتده هم وبال اولور .

(ب) مالنى جېماتقە طرەشەقى، شول مالنى انسانلار فائىدەسىگە سېتىپ،
 ايدوب آنلارنى محتاجلاردىن قوتقارمىق اوچون اولور. اشته بو نېت
 ايلان مال جېماتق (كېرەك مېليونلار اولسون) ايڭ يېشى عبادتلارنىڭ
 بىرىدۇر. چۈنكى: مال دىيادە صاحىبىنىڭ دىن و عرضى ساقلايدىكى،
 موندای انسانلار فائىدەسىگە سېتىپ، بىن مەلتنىڭ دىن
 و عرضى ساقلامىقە سېب اولور (*). حكما دىيور: « آدملار فائىدەسىگە
 صرف ايدامىش مال، انسانلارنىڭ عرضى ساقلامىقە پردەدر »

(ج) كسب قىلو و مال جېو دن مقصودى آدملار فائىدەسى اولماي
 بىلكە كېلچكە بالالارى محتاج اولمىسون و آنلارغە مال قالسون اوچون
 اولور. باشقە يرگا صرف قىلوب مالنى كېمتمازگا طرەشور. بو اش
 ايسە خدا تعالى گا سوطن اولدقندىن مەموم بىر اشدۇر.

(د) مالنى جېبار، همان آرتدۇرغە سەي ايدۇر، بىر تىن خدا يولىگە
 و آدملار فائىدەسىگە صرف قىلماز، مالنى جاندا ئەزىز حساب ايدۇر.
 اشته جناب اللەنىڭ «والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقو نھا فی
 سبیل اللہ فبشرھم بعذاب الیم» دیدگی اوشبو صنف دۇر.

عبدالقیوم بھمانى.

(*) احمدىباي نىڭ مەلت فائىدەسىگە صرف قىلدىكى مالى نە قدر تاتار قىلدىكى تېرىپە
 سزاك سېبلى فاحشە اولمىق دن، ونە قدر تاتار يىكتلارنى كېسەچى اولمىق دن قوتقاردىكى
 ھر كىمنىڭ كوز آلدۇندۇر. خدا تعالى موندای آدملار رەمت قىلسون.

شغلسزلك بوشلق نىڭ خطرەسى

باشى ۱۲ نىچى ساندا.

ياشلىر دقتىنە

خطرە اش وقتلىرىدە بولمى، بىلكە بتون خطرە بوش وقتلىرىدە بولا. اشدىن بوشانغان وقتلىرى فائىدەسىز بىلكە ضررى اويون كولىكى لار دە اوتكاروب ضابىع ايدوچىلر، عاقبت ضرر اوكنچكە الوغ خسارتكە توشىلر. بو وقتلىرىدە اوزلرىنە ياخود باشقىلارغا فائىلى بىرەر اش بىرلە شغلا، نوچىلرنىڭ عاقبتلىرى خىر وسلامتىك بولوب سعادتكە ايرىشەلر.

سىز بىلكە اويلى تورفانسىز: اش وقتىدە اش بىرلە اوتكارگاچ، بوش وقتلىرى اويون كولىكى بىرلە اوتكارودە نى ضرر بولا، موندە فورقوردى نرسە بار؛ دىب. لىكن شونى دە خاطرلە كىز: بو كوندە حاللرىنە مسخرە ايدوب ياخود آچىنوب بوردككىز هر تورلى نچارلىق و عرام لارغا چومغان سقىللىر، باشىدە سىزنىڭ كىي موندى نى ضرر بولا دىب بوزوق اويونلارغا كىرىشكەنلر، اوطنى طوتقاندەدە بالقىندىن صاقلانورغا بولور دىب گمان اىنكەنلر، ضرردىن صاقلانورغا كوچمىز ىنەر دىب خىيال قىلغانلر. لىكن كوب وقت اوتىزدىن نچار عادت آنلارنى هر تورلى نچارلىققە اوستىرە گان، بىمان بولداشلىر آنلارنى الداغان. آفرىن آفرىن چايخانەدىن قمارخانە صراخانە مېخانە فەش خانەلرگە چە كىدوب عاقبت اسفل السافلېن در كە سىنە توشوب ايك بىمان حالگە اورلىگانلر، آزغانلر قطارىنە كىدوب كىنكەنلر. شول عادت بولوب كىنكەن نچارلىقتىن فورقوردىغا يىغىشلىق غە قايتورغا نىقدىر طرىشقاندەدە قدرتلىرى ىنەزلىگىن باشىدە اويلا ماغانلر بىلە گانلر. سوگىندىن اوكنچلردىن بارماقلارنى تىشلىسەلردە، اش اوتكاچ اوگىنودىن فائىدە چىمغان.

اوزگىزدە كىمالت قدرت بار دىب ظن ايتىمە كىز، بىخشى بىماننى اىرە آلاچ بىمانلىققە باقىن پورسە كىدە صاقلانا الورمىز دىب اويلا ما كىز.

انسان ضعيف، عادت آڭا بىر قات ماسلاپ بولسە - باش بولوب آلسە -
 عادىتكە قارشى تورا آلەي؛ نچار نىت بىرلە بولمىغاندە، نچار اش
 تىكرار سىبىلى عادىتكە ايلەنە، عادىتى تاشلارغە مەمكىن بولمى. نچاراق
 ھەمان نچارلقغە اوستىرى. سىز اوستىدىن گنە اويلاپ، بىر دوستقە اباروب،
 ياخود صارانلىق تەمىنىدىن قورقغان بولوب، اويون اورتلىرىنە يورى
 باشلارسىز. بو اورتلىرغە يورۇچىلارنىڭ فىكرلىرى خىطا ايكانىنە اشانوب،
 اوزگىزنى آنلار توسىلى بولماپىز، بو اشىكە عادىتىنە بىز دىب اويلارسىز؛
 لىكىن آنلاردە باشدە سىزنىڭ كىبى بولغانلىرىنى خاطرلەمىسىز، آلاردە بو
 اشنى سىزنىڭ كىبى باشلاپ، سىزمىسىدىن بو كۈنگى حالگە توشىدىكلرىدىن
 غىفلت ايتەسىز.

اگر سىز تىرەندىن رەك اويلاپ قاراسە كىز بو حاللىر راحتلىك توگىل،
 بىلكە مىخت ايكانىنى بلورسىز. تون بويى يوقلامى اوطش اچكى. جىلسىلرندە
 اوتكاروب مال و عمر اصراف ايتودە نىندى راحتلىك بولسۇن؟ البتە يوق!
 آز وقت اچىندە بار مالن شوندى اورتلىردە تلىق ايدوب عائىلەسىن اچ
 قالىدۇرۇچىلاردە راحتلىك بولورغە مەمكىن توگىل. بىلكە ايك قاتى اشلاردە
 يورۇچىلارنىڭ حالى بولاردىن راحت و كوركام ايدىكى بىلىگولى.

بىلكە سىز مىراثدىن تىبگان مالنىڭ بىرلە بساى كىشى دە بولورسىز -
 چونكى مال، مىراثقە باشقە يول بىرلە بىگىل تىابولمى، مالنى اوزلىرى
 تابوچىلار بىك طرشلىق بىرلە گنە حاصل ايتەلر - اگر سىز شول روشدە
 بىك باي، حتى قارون خىزىنەسى قىدرلى مالنىڭ بولسەدە، اوزاق زماڭ
 اوتىزدىن مالنىڭ بوندى يولە تلىق بولغانىن سىزمىكە فالورسىز. بايلىقنىڭ،
 ھەيرانىڭ ايك الوع آفتى ايك نچار مىكر بولغان قەمار بولىنە تلىق بولور.
 بو آفت يانندە بولغاندە بايلىقنىڭ نى زورغە صائاماننىڭ، مالنىڭ مولىغى،
 بىنالىرىڭنىڭ مولىغى، بىنالىرىڭنىڭ زورلىغى، بىر سولرىڭنىڭ كۈبلىگى بىرلە
 ماقتانما كىز، مەزورور بولما كىز. مالنىڭ نىقدىر كۈب بايلىقنىڭ چىكىسىز

بولسىدە بو يولغە كىرگەندە از وقت اچىندە مەبەئ مەنئورا بولوب بىتەچك،
 بو يولغە كىرگەن ايكى ضعيف زىراعتچى دە سىزدىن كورگام مالدە قالاچق.
 نىقدر باي بالالىرى، ضور مال ملك ايله لىرى، پادشاه سىرايلىرى
 كىيى يورت خواجهلىرى مەرلەرنى شوندى بىتالئەدە اوزدورلىرى سەببىلى
 از زمان اچىندە بىر نرسەلىرى دە قائمى، كوندلك رىزقلىرى خىدمەتچىلىرىدىن
 بورچقە آلور درجە گە توشىدىلەر، بايلىقلار بىنە مەغرور بولوب، اشنى اوزلر بىنە
 عاراك حساب ايدوب، سودا اشلىرىن چىتىلرگە تابشروب، گویا بايلىر
 شانبىنە لایق دىب يالغىش گمان بىرلە، كوندزلىرىن كىچىلىرىن شوندى نىچار
 اوبونلر بىرلە اوتكاروب، ماللىرىن صعبتلىرىن شرفلىرىن - الوغلىقلىرىن -
 جوبىدىلەر، بايلىقلىرىن فقیرلىكىگە توشىدىلەر. كاشكى آنلار فقیرلىكىدە توغوب
 اوسكان بولسىلەر فقیرلىكلىرى بو نىچارلىقلىرىغە مانع بولوب، بو عىبلىرى
 میدانغە چىتمىغان بولور ابدى.

شونك اىچون، بوش وقتلىرىنى شوندى نىچار اوبونلردە، مەقەبىتى
 تەلىكىلى اشلىردە اوتكارودىن - بىلان چىيەندىن مەفلانغان كىيى - مەقەلانى
 عقل وحكىمدىن بولادىر. شەرلىردە بعض اورنلر بختسىرلىكىگە قارشى قەمار
 خانەگە اورلىدىلەر. بو اورنلىرىغە باشلىر جىبولوب، وقتلىرىنىڭ كوپرەگىن كاغىد
 اوبونى آفچە اوطور اوطورو بىرلە اوتكارەلەر. بو غەسەب تەلىكىلى چىر،
 ادب وفضىلىتى خىرلى مائىلەرگە دە سىرايت قىلا، بولار آرهەندە عقللى علم
 ومەرفتلى باشلىر، قەمار اىچون توگىل، بلكە كوگىل خوشلىندىرر اىچون گە
 موندى اوبونلر بىرلە وقتىنى اوتكارەمىز دىب ظن ايتەلەر. گرچە بو اشنى
 اوزلىرى اىچون ضررسىز خوفسىز دىب گمان قىلسەلردە، بالالىرى اھالىرى بىنە
 مضرىتىدىن قورقوب مەفلانورغە تىوش ابدى.

لىكىن بولارنىڭ موندى اوبون كوگىل خوشلىندىرر اىچون بىر وسىل گە
 دىب ظن ايدولرى بىك يالغىش. چونكى كوگىلنى تىسلىپەنىڭ بوگاباشقە ضررسىز
 بلكە فائىلىتى وسىللىرى بىك كوپ. خصوصا شەرلىردە اديبلىر، طلبە وباشقە

اهل معرفت آرسندہ ادبی جمعیتلر، علمی واجتماعی حادثہ لردہ مباحثہ
 و مذاکرہ لرب کبی مجلس لردہ گی عقلی و روحانی لذت لر، ہیچ بر لذت گہ
 قیاس ایدلر در جہدہ عالی ایکانلگی معلوم. موندی مذاکرہ لردن ملال
 کیلگانده - یالقغانده - عقلی اویونلر مثلا بردہ مشقتسز عقلنی کیگایته
 معلوماتنی آرتدہ تورغان تاریخی و ادبی و ریاضی مسئلہ لردہ گی تابوشماق
 اویونلری برلہ کوکنی تسلیہ قیلورغہ بیک ممکن. بو کبی اویونلر ہم
 ملالنی دفع ایدہ، ہم فائده کیلترہ. مجلسہ بو اویونلردہ مهارتلی برکشی
 بولغانده شول کفایہ قیلہ. موندی اویونلر هر عائلہ آرسندہ معروف
 دیورلک. بینه بوکا باشقہ اون یکریمی کشی اشتراک ایدوب اویونی تورغان
 فائده لی یورت اویونلری دہ کوب. الحاصل کوکل خوشلندلرر ایچون
 قمار بازلق و باشقہ ضررلی اویونلرغہ بردہ احتیاج یوق.
 قمار، شبہ قمار کبی اویونلر برسیدہ تیوشلی کورکام اش بولماون
 هر کم بلہ درہ. گر چه موندی اویونلر بیک ساده مثلا بوشقہ غنہ، تشجید
 ذہن ایچون دیگران بولوب کاغد، شطرنج اویونلری کو بسنچہ قمارغہ
 وسیلہ بولالار. شونک ایچون موندی ضررلی نتیجہ لی اویونلردن هر حالہ
 قاچارغہ یراق بولورغہ لازم در. هر کیمگہ استعدادنچہ بوش وقتلرنده
 علمی و ادبی فائده لی اویونلر برلہ شغلہ نو تیوشلیدر. حاضرندہ شهر لردہ
 بعض یاشلر یالقولوق یالقغانلق لرن دفع ایچون اشدن بوشانغان وقتلرن
 بوشقہ اوتکارمی قایوسی ادبی قایوسی علمی قایوسی تمثیلی جمعیتلر
 تشکیل ایدلر، بعضلری روایت و حکایہ لرنی تألیف ایدہ بعضلری شول
 حکایہ لرنی تمثیل قیللا. بوندی جمعیتلرنک ادبی فائده سینہ باشقہ مادی
 فائده سی دہ بولادر. شوندی فائده لی اشلرنی هر یردہ تعمیم قیلورغہ
 تیوشلی ایدی خصوصاً اوللارده قرائتخانہ لر تأسیس ایدوب، اشدن بوشانغان
 وقتلرنده اورام چاتلرنده قاراول ایولرنده مالا یعنی برلہ وقت ضائع ایدو
 اورنینه، قرائتخانہ لردہ شغلہ نو ب اوتکارسلر اخلاقلری توزہ لو معلوماتلری

آرنوغه ضرور ياردم بولور. بونك ايچون وقتنى ضائع قىلو درست بولمىغان،
بوش وقتلردن فائده لىنو تېوشلىگن آكلارغە آكلانورغە كېرەك بولادر،
بوش وقتلرنىڭ فائده لىرى.

بىكرىنچى ھىر كىشىلەر يەنە خىصوصا ياشلارگە بوش وقتلرنىڭ آفتلارندىن
صافلانوغىنە تېمى، بىلكە بوش وقتنى ضائع قىلماسقە لازىم، بونى ضائع
قىلوچى مەسئول، غەيبىلى بولادر. اگر سىز، اش كىشىلەر يىڭ تۈرلى
مخترىلرنىڭ حاللرن تېكىشروب قاراسەكز، آلارنىڭ الوغاشلرى كىشەبات
واختراعاتلرى بار سېنە بوش ساعىتلرنىدە شىغلىلەنولر يىڭ ئەرەلرى ايكانىن
كوررسىز. ايك فقير عائىلەدن چىغوب كامىل درد وجدىت بىرلە اشكە
مواظىت ايدوب ايك مشهور ايرلر درجە سېنە اير يىشۈچىلر، شول بوش
ساعىتلرنە اشكە بىل باغلاغان كىشىلر بولادر. بو كى اشكە كىلى، اشكە
نشاطلى دردى، اقداملى كىشىلر، خىر وسعادىلرى امېدىلى بولغان كىشىلردى.
كىشى نىقدر فقير بولسەندە اوزىن حقير كورمىسكە تېوش. فى الحقيقە
حقير، عزىمنى ضعيف، اشكە دردسىز، ھىتى ناقص كەسەندە. فقير
طبقەدن اشچىلر آرەمىندىن ظهور ايتكان مشهور مھندىسلر، شاعرلر،
اشدىن بوشانغان آرەدە قوللرىنە كتاب آلوب مطالعە بىرلە استراحت قىلور
بولغانلر، بوش ساعىتلرن فائىدەلى عمل بىرلە اوتكارو سېبىلى، فقيرلىكىدىن
بايلىقى نادانلىقىدىن علمگە ترقى ايدوب كىملىكە ايرىشكانلر. بولارنىڭ
مثاللىرى بىك كوب. ايمىدى بىزم ياشلار دە شولاردىن عبرت آلوب بوش
ساعىتلرنە فائىدەلى علم، ھىر تەحصىلى بىرلە مشغول بولوب، شطرنج بىلپارد
كىبى ضرورى اوبونلر بىلپىنە، شوشى فائىدەلى اشلر بىرلە شىغلىلەنوب
استراحت قىلورغە تېوش ايدى.

فرستى، بوش ساعىتلرنى غنىمەت بلوب، فائىدەلى صناعت پاخود علمى
مدا كەرەلر بىرلە اشتغالنىڭ تېوشلىگى، بىزنىڭ كۈبەرە گەزگە بېكرىك تۈبەنگى
طبقە ھىر ايلەر يىڭ بىر سېنىڭ دە كوكللرىنە خطور ايتىمگان تۈملى. درست

عادتلانگان اش باشده اور بولا، لىكن كوچلانوب ايكى اوچ مرتبه تىكرار ايدلسه عادتكه اوريله، شوندىن لىت تابوب شونىڭ بىرلەگنە راھتلانورگە تلى باشلى سىڭ. اصل حكمت بىرنچى آدومده. ايمدى بوش ساعتلارن ضائع قىلورغە راضى بولمىغان اشكە ھوسلى كىشى، علم وھنرگە دردى بولماسە، اوزىنى شوڭا كوچلەب عادتلاندررگە تىوشلى. ايكى اوچ مرتبه شوڭار دائىمچىلىق قىلسە الفتلە نور، بوش وقتلارده علم ھنر بىرلە شىغللەنو اوزىنە ملەكە - عادت - بولوب كىدر.

بىزدە تورلى ھنر ايلەرى تورلى اورنلارده خدمت ايدوچى بىكتلردن ترقى قىلونى، كىسبلەرى دىخىدە فائىدە لىرەك، وارداتلارنى آرتوغراق بولونى تل وچىلارنى بولسەدە اسبابىنە كر بىشوچى بولنچە طرىشوچىلارنى آزدى. موندى بىكتلردن اوزلارن عقل وتىبىرنى اشكە اوستا اشلىكلى حساب ايدوب، اوزلارنى لايىق درجەگە تىوشلى حقارنىنە ايرىشە آلماولارندە زماننى عىبلەب شىتلەب يور وچىلارنى بايتاق بولا. بولارنىڭ حاللارنىنە دىقت ايدلسە اشدىن آرتقان ساعتلارندە ترقى چارەلەرن بىردە قاىغورتى، ھەمان لھولەب آرتىدىن يوروب فرصتلارن ضايىع ايدولارنى كورىنوب تور، بو حاللارنى بىرلە، ترقى وفائىدە لىرەك كىسبلەرنىڭ كوكدىن وحى، مەن وسلوى اينىگان كىبى اينىگانن كوتوب تورغانلىقلارن كورسەنلەر. اگر آنلار بىرلە سويلەشسەك ھەمان زمانەنىڭ جور جفاىدىن زارلانوب، اش استىحقاقدە سەمى دە توگل، بىلكە بىخندە، فلان كىشى بىختى بولغاچ بىردە مىشقىلنىنى طرىشىنى دولتىكە ايرىشدى زور باى بولدى؛ دىب ئىللە نىندى منطقسىز سوزلار ايشتورگە توغرى كىلگالى. حالبوكة ھىچ بىر فقيرنىڭ اوزىنىڭ عىلەنە مەناسب طرىشىنى طوروب دولتىكە ايرىشكەنى ايشىلىگان يوق. اگر بو بىكتلر بولنچە طرىشوب، اشدىن بوشانغان وقتلارندە لھولەب آرتىدىن يورونى فويوب، بوش ساعتلارن ضايىع قىلمى فائىدەلى اشلار بىرلە اوتكارسەلەر بولارنىڭ دولتى بىختى بولاچقارنىنە كم كىبىل بولماس؟

وظیفه بر له خدمت ایدو چیلاردن کو برهك وظیفه لی بوغار راق اور نلرغه
 ترقی قیلورغه تلهو چیلر ده بونك ایچون لازم بولغان وسیله لرنی علملرنی
 حاصل ایدر گه چندن درد و هوس قیللمیلر، چاره سینه اقدام ایتدیلر،
 بولارنی تحصیل قیلورغه وقتمز تار، صیدرمی، اشدن بوشانغان آزغنه
 ساعتلر ده استراحت قیلورغه یال ایتدیر گه کیرهك بولا، باشقه اش قیلورغه
 ممکن بولمی دیب عذر کورسته لر. لکن بو سوزلر فی الحقیقه چن درد
 و شوق یوقلقدن، استراحتنی بالغش آکلاودن سویلنگان سوزلر در.
 چونکه راحت، اشدن توقتالو توگل، بلکه اشنی تورلیبلندرو ایکانلگی
 یوقار بده فی سوزلردن معلوم بولدی. ینه شول آزغنه دقیقه لرده تکرار
 صیبلی کو بایوب صور مهم عمللر قیلورغه صیدر راق بولا. باری عملگه
 دائمچیلق قیلورغه غنه کیرهك. کوز آلدنغی الوغ تاولر، میکر یسکوب
 بر له گنه کورینه تورغان غایت کچکنه حیوانچقلرنك بنالری ایکانلگی معلوم.
 اشکه مواظبت - دائمچیلق - قیلوچیلر، اشدن آرتقان ساعتلرنده
 تورلی اشلر اشلهب، اوزلرینه هم ملتلرینه فائذلی بولغان اثرلر چغاره لر.
 حتی بزگه اهمیتسز کورنگان، قیمتی تقدیر ایدلمگان بیک جزئی وقتلرده
 الوغ اشلر قیلالر. مثلا بعض طبیبلر بر نبقدر اثرلرن آورولر آراسنکه
 یورگانک تحریر ایدوب، بعضلری الوغ اثرلرن بویولده تألیفی قیلغانلر.
 بعض عالملر درسکه بارغان زمانلرنده تورلی تللرنی تحصیل ایدوب
 قابسیلری آش آرهلرنده الوغ کتابلرن تألیفی قیلغانلر. بعضلری
 یاقنلرندن برسینك زیارینه باروب ایشك توپنک کوتوب تورغان وقتلرنده
 بعض بر اثرلرن یازغانلر. بر نیهر چینک اشدن بوشانغان ساعتلرنده
 اونوز سکز تورلی تل تحصیل ایتدیکی نقل ایدلمگان. بو حاللر فرضیاندن
 توگل، بلکه واقعی حاللر در. العاصل بونلر وقتنك ایك عزیز نرسه
 ایکانن بلدکارندن بر مینوتینده بوشقه اوتکارودن صافلانغانلر، شونك

مع مافيه بعض باشلارمىزنىڭ بو بولغى كره باشلانغانلىرىنى كورو،
 بزنى سېتىش، امېدىلارنى آرتىش، بولار اشدن بوشانغان وقتلارنى
 بولسەدە فائىدەلى علم وھنر بىرلە مشغول بولوب، شول ھالداك، غايە سېنە
 ايرىشكانچى، مالە وقتە اقتصادلى بولورغە ھادىلەنوب بو گوزل اشتغالنىڭ
 فائىدەلىن كوروب تورالار. چن اذت بولغان بو ھىلملر بىرلە اشتغالگە
 ملكەلەنچىلەر، شطرنج وئرد كىبى اويونلارغى يالغان لذتلرگە بو لذتلرنى
 البته آلدورو احتماللرى بولمى. بو باشلاردىن بعضلرى بو اشتغاللارنى
 تمام ھىلمگە قويوب ھىلى فائىدە ونتىجە سېنە ايرىشوب، بونىڭ ايله
 وارداتلارنى قات قات آرتىدروب، خواجهلرغە خدمت ايتودن مستغنى
 بولوب، اوز باشلرىنە مستقل معىشت ايدوب فى الاخير دولتى باى
 كشياردن بولالار بولغانلىرى دە كوب.

بوشلق، ياش قىزلىق.

بوشلقنىڭ ياش ايرلر ھقندەغى آفتلارنى فائىدەلەرنە سويلەدك.
 ياش قىزلىق ھقندە بوشلق ايسە بىكرەك آفتلى ضررلى بولادر. خصوصا
 اوزلارنى زىنتلانوب يورو، زىنتلى كىيىملەرنى آلداشدروب تورور اىچون
 يارادلغانلر دىب اعتقاد ايدوچى تىلكىگان قىزلىق بوشلق غايە تھلىكەلى
 بولادر. بولار بو بوشلقدىن شغلىسىزلىكدن، اوزلرىنە ھم يورتلرىنە
 كىلەچەك فساد وىمانلىقدىن چىركانىمى تورغان بولالار. خصوصا تمام عزت
 وراحت اچندە اوسكان باى قىزلىق يورت اچندە كى بىك واق اشلارگە دە
 قول تىيرىمىلر، اشدن بتونلاي قول سىلتىلەر. چونكە اعتقادلارنچە، يالغوز
 مخدوملك، زىنتلانوب اىچون كىنە يارادلغان مخلوقلار بولغانغە كورە، خدمت
 اش شانلرىنە اصلا موافق بولمى. بار فىكرلرى زىنت و تېرىج دە بولغان
 اىچون يورت ادارەسندە آنالرىنىڭ مال آفچە تابودەغى مشقت ومھنتلرىنە
 اھمىت بىرىمىلر، آلا آفچەدىن بارى مودىستلرگە قىماش ساتوچىلارغە

بیرلەچك مقدارنى بلسەلر بلەلر، بعضلرى آفچەغە بتونلاي قوللرن
تېيرمى، قماشچىلردن آلغان نرسەلرنى كېسىدەرلر تىكتەرلر؛ حسابن
بېرو ايرلر اشى بولادر.

بوندىن دە عجبەرەگى: بعضلرى قزلار يىنك راختلىكلارندە بتونلاي افراطقە
كېدوب، هر برسېنە پر يا پر نېچە خادىمە تەيىبن ايدەرلر، خادىمەلرنىڭ
برسى چاي حاضرلى، برسى آش، برسى كىوملورن حاضرلى، برسى بولمەسەن
چىشىدەرە وەكندا. ايمدى بوروشك اوسكان، عقلن، بدنن مشغول قىلورلاق
فائىدەلى پر اشى بولمىغان قزدن، اوسوب يتكاج نرسە اميد ايدرگە كېرەك.
بونىڭ شعور - سيزو - قوئلرى همان اوسوب، محبت و درد قوئلرى
قزولانا بارا. بو قوئلر البته ەملىسز قالدى. ايمدى اوسكان وقتندە بر
اشدە اشلەمى، كوكل يوانبردای ضررسز اويونلر برلەدە شغىللاندى اوسوب
يتىشكان قزنىڭ سېرەسېنە خطرە قورقنىچ يونمو؟ البته بار! بو روشدە
اوسوب يتكان قز، نىقدر حجاب اچندە بولسەدە خطرەدن امين توگل.
ايمدى بو روشدە اوسكان قزلردن ەائلە ايسى بولغانلرى يىللر
بويىنچە يورتنىڭ مصارف موارىدندىن خىرلرى بولمىغان، اشلرن خادىملرىنە
تابشۇرغانلرى، حقندە نى ايتورگە كېرەك؟ بونلار شېهەسز، يورت اچندەگى
آياقلى فضالرنىڭ بىرنچىسى بولادر. مثلا آى آخرنىڭ خادىم مصارف دفترىن
كورستوب بر آيدە بش پودماي صرف ايدىلگان ديسە، يورت خواجەسى
بولغان موندى خاتوننىڭ بش پودماي بو يورتقە غىسلگە طوتقاندىدە
بش آيدە بتو احتمالى يوقلىغىدىن البته خېرى بولدى. بو، فلاكتنىڭ بر
تورلىسى گنە. تر بېهەسز خاتوندىن بو كېى فلاكتلر كوب بولادر.
بولاردىن بعضلرى كورشىبىسندەگى خاتوننىڭ ياگى مودادە يىك
كېگانن كورسە ايرىنى شونداي كواك آلورغە - كوچى يىنەزلك
بولغاندىدە - تىكلىق ايدولرى كوب مرتبە وافع بولادر.

موندى تېوشىسىز اشلىرنىڭ سەبەبلىرى تېكىشروب قارالسە، اشسىزلىكتىن
توغان نەتىجە، ايسكانلىكى بىلنور. چۈنكى بىو كىبى خاتوننىڭ كۈندۈزلىرىدە
شغىللانور اشى بولمىغانغە، بار ھەتتىن، اوزى زىنتلارگە، يوزى شومار-
تورغە، گودەسىن تورلى كېوملىر بىرلە، ماتورلىرغە صرف ايكادىر. كۈندۈزىن
شول زىنتلانو بىرلە اوتكارە، كوزگو آلدندە كېيىنوب ياصانوب يتىكچاچ
ترزە يانېنە بارا، بالخورغە چغە، يىنە توالت بولمەسىنە فایتوب ايكىنچى
كېوملىرىن كېوب تاغىن بالخورغە چغە. اگر اورامغە چقسە ياكە مجلسگە
بارسە شۈندە كورگان مودنى كېوملىرگە بتون فكىرىن صرف قىلا، موندى
مجلسلىر كۈبىسنچەسىن مەبىشت بتووېنە يورت اچى طنچىسىزلىغىنە ايرىنىڭ
راحتسىزلىغىنە سەبب بولا خصوصاً مجلسدىن مىلى بولمىغان ايكىڭ صوگىنى
مودادەقى كولىملىر كوروب قايتقاندە.

كوركام تىرىپە كورگان، اشكە عادتلىنگان، آفچەنىڭ قىرىن بىلوب
يورت اشلىرىنە بالالارغە اھمىت بىروب اوسكان قىزلىر، اوزلىرى عائلە
اىھسى بولغاچدە ھىتلىرىن تىدىر منىزلى، واقتصادغە صرف ايدەلىر-يورتىنى
گوزل ادارە قىلالار، مصارفدە بىك صاق بولالار - كېوم ماتورلىغى
قىمتلىكى بىرلە مغرور بولوب بولوب مافتانوب يور و اوزىنە
يورت تىدىرى، بالالىرىنى ادب و نظافت اوزرە تىرىپە، فائىدەلى
كتابلىر مطالعەسى بىرلە ھەر كېچىروب شونىڭ بىرلە موندى افتخار ايدەلىر.
تىرىپەلى خاتونلىر ايرلىرىنە سعادت، پورتلىرىنە زىنت بولالار. بونىڭ اوستىنە
قول اشلىرى بىرلەدە ايلورنى زىنتلىلار. بواشلىر ابدە عارلك توگلى، بىلكە
چىن عزت و فخرىر.

عارلك ايسە: ايرنىك مالىن اورنىسىز، كېوم سالومغە اسراف ايدوب
يورتىنى فارامى تىرىپە و نظافتىنە اعتبار ايتى، چوبلىك بىلچىراقلىق قىلوب
طونو بولادىر. بونداپىن پورتلىر، طشى آق، اچى ايسلىنگان لاشە بولغان
قىزلىر كېيدىر.

بو تورلى تربيەسىز خاتونلارنىڭ شوملىغى ضرارى اوزلر يىنە گنە
 مەنەصر بولاسە كوپ استعمالە بولماس ايدى. لىكن بولار بالالار يىنە دە بىمان
 اورنەك بولوب آنلار دە آنالرى كىي يالقاولق اشلەكسىزلك بطلتەكە
 عادتلنوب اوسوب بو نچار عادتنى آلاردىن معلملرى دە قوباروب تاشلى
 آلەي، مەدرسە تربيەسى دە صوروب ارغتە آلەي. بلىكە شول نچار
 تربيە سىببلى توزەلونى قابل بولماسداي بوز ولغان حال دە قالالار. آنالرنىن
 ميرات بولغان بىمان عادتلارنىك ايڭ بيوكى دە بوش ساعتلارنى مو استعمال
 قىلور بىر. بو، فراغ ساعتلارنىك ايڭ قورقنچلى عقبە ايكانن، بونى
 سلامت كىچكاندە كامل مەعادتكە ايريشەچكىنى بوقارىدە بىمان ايدىلى.
 (الھالدىن ترجمە)

مترجم: شرق و اسلام عالمندە عەوما حاللر بىر توسلېرەك بولغان -
 لىقدىن، بو مقالەنىك مىدرجاتىدە حرفىيا بىزم احوالگە مطابق بولغانغە كورە
 اجتماعى بىر وعظ نصىحت دىب ترجمەسىن مناسب كوردك.

ياڭا غزتە.

با كودە كوندەلك «سوقات» اسمندە ياڭا غزتە چغا باشلاغان.
 بىرنېچى نومرى ادارەمىزگە كېلىدى، سىياسى خىبرلردىن قىسقاچە بىخشى معلومات
 بېرەدر، ياڭا رىقىمىزگە غزتەنىك رواجىن تلىمىز، مىدىر و صاحب امتىيازى:
 آغا حسن مىرزا زادەدر، يىللىق آبونەسى ۸ سوم، آلتنى ايلغى ۴ سوم
 ۵۰ تېن، اوچ ايلغى ۲ سوم ۵۰ تېن در. آدرېسى:

Баку, Парапетъ, Ред. газеты „Савгатъ“

التنچى جلد «الدين والادب» نىڭ فھرىسى.

- ادبيات ھىر بىھ تارىخىدىن بىر صحىفە ۵۹
ابن اسحق (ترجمە ھالى) ۹۱
اھل كىتابنىڭ تېمىسىز دەۋالرى ۶۷
اشعار ھىر بىھ ۲۴
ابراھىم مىلى ۳۴
اسلام ھىم آننىڭ مەناسى ۳۵
اصحاب صفە ھالى ۱۹۳
اصحاب ھىر بىھ اجتھاد ۱۶۵ - ۲۰
اجتھاد شىرطلىرى ۲۰۷
اجتھادنىڭ بىرىنچى دورى ۱۳۰
اجتھاد وتقىلىد ۴۰۰
اقتىساد مىسئلىسى ھىم مقتىدىلر ۲۲۲
اقتىساد ھىقندە قرآننىڭ بىيانى ۲۱۳
اخلاق اسلامىيەدىن بىر صحىفە ۲۳۰
اسلام دىنى ھىقندەغى شىھادىتلر ۲۵۷
ايدىگولر قىرىنە ندىرلىرنىڭ شىرىعى ھىكىمى
(فتوى) ۲۶۶
اولو الامرىكىم ؟ ۳۰۴ - ۳۲۱ - ۳۹۸
ابو خنىفە نىظرنىچە فقىھ ۳۲۸
استراحت نىرسە ونىچىك بولا ؟ ۳۴۴
اش واشسىزلىك ۳۴۲
ادبى شىجاعت ۳۵۵ - ۳۷۰
اوفادە خانونلرنىڭ جىماعت نىمازى ۳۶۰
احتىكار (مىنوعلىغى) ۳۶۳
اجماع ۴۰۲ - ۴۲۰
اجرە بىرلە ختم قىلو درىستىمى ؟ ۳۸۹
- اسلام ىلماسىنىڭ فىنگە خىزمىتى ۱۰۳
اسلامدە امامت ۱۱۹
اسلام ومىسئىشرفىلر ۲۵۷
امامنىڭ بىزدەگى وظيفەسى ۱۲۰
اماملر ھالىدىن ۴۳۶
استىخارە ھىم استىشارە ۱۶۱
اشعار، دىن ھىقندە ۳۱۳
اطاعات و ھىقىقت ۴۱۶
ب.
بالالر تىرىبىھسى ۷۷
بو كىونىگى مىسئىلارمىز (دىن تىلىمى
ھىقندە) ۱۵۳ - ۱۸۶
بدىعت و خىرافات ۴۳۲
بىدالاسلام غىرىبىا ھىدىشى نىڭ مەناسى
۲۰۷
بورچنى كىچىكىر و ۲۸۸
بورنىغى مىدرسە اومىردە غىرىبىات تىلىمى
۴۱۸
بوش و قىتلرنىڭ فائىدەلىرى ۴۲۵
بوشلىق ھىم باش قىزلر ۴۲۹
پ.
پىغىمبىرلرنىڭ وظيفەلىرى ۱۵۹
ت.
تسىبىھە نىڭ ھىكىمى ۳۱۴
تىش بامانو ھىقندە فتوى ۱۷۰
تەۋىز ھىقندە بىر مىطالەھ ۴۶

حکمت اسلامیه دن عدالت ۲۷۴	تابعین عصرندە اجتهاد ۲۲۶-۲۶۱-۳۲۵
حکمتای سوزار عبرتلی واقعه لر ۲۸۰	تربیه و تعلیم بابندین ۲۳۸
حیات طیبه ۱۹۲	تحویل قبله ۹۱-۱۲۳-۱۵۵
حلق هر نرسه دن اوستون ۹۸	تربیه: پیغمبرلار، ملالار و علملار هم
حکمت اسلامیه دن مادی احتیاج هم	ترجیع ناک حکمتی هم وقتلری ۲۵۳
کسب ۳۷۶	عوام تربیه سی ۱۱۸-۱۴۸
حلال طعامنک فائده لری ۳۸۱	تلفیق مسئله سی ۱۴۴
حدیث مسلسل بالاولیه ۳۸۶	تفأل، تشام کهانت ۳۵۱
خ	تشبه حدیثی و معناسی ۳۵۱
خاتونلرده مسجد نمازی ۳۵۷	تقلید ۳۸۲
خلقت عالمه گی بعض عجائب الهیه ۳۱۶	تفسیر: ۱-۳۳-۶۵-۹۱
د	۱۲۳-۱۵۵-۱۸۷-۲۱۹-۲۵۱
دینی عالمر و مجلسلری ۲۸۹	۲۸۳-۳۱۵-۳۴۷-۳۷۹-۴۱۱
دینده بصیرت ۲۷۶	توبه و شرطلری ۴۱۵
دین قاعده لری ۲۷۹	ج، چ
دین فرسه؟ ۲۳۸	جنین ناک حلاللغی ۳۸۰
دین و حیات اشلرنده تیسیر ۴۱۷	چواشیللی هادی حضرت (ترجمه حالی)
دین و کسب ۴۳-۷۰	۳۴۶
دین و دینسزلیک حقنده (اشعار) ۴۱۰	ح
دنیازنک مک یلدن صوگفی حالی ۴۰۴	حدیث ۵۱-۳۸-۶۷-۹۶-۱۲۵
ذ	۱۶۱-۳۲۲-۲۵۵-۲۸۷-۳۵۱
ذکر الله هم کیفیتی و فائده لری ۲۲۰	۳۸۳
ر	(حقوق غه اهل بیت تنازع حیات، ملیت و مدنیت حقنده) ۴۲۸
روزه حقنده ۸۳-۲۹۰	حیاء حقنده ۳۴۰
رمضان روزه سی ۲۹۱	حکمت اسلامیه دن قرنداشلیک ۳۰۱
ز	حس و تحسس ۲۴۳-۳۱۱
زوم صوی و بعض خاصیتلری ۲۵۵	

- زكاتى بىرلەنگان ماللارنىڭ ھەممىسى
 نىچوك (فتوى) ۲۰۶
 زكات (كىتاب) ۳۰
 س.
 سىكوت وكلام ۳۵۵
 سورة فاتحة خاسىنىلرى ۶۷
 سماع اويون مسئلهلر يئە شرعى نظر
 ۱۰-۱۷۳
 سوزگە طابقلىق حاضر جوابلى بولمق
 ۲۲۵
 شاعرلارمزدىن بىر طلب ۲۸۱
 شكر وصبر درجەلىرى ۵
 شكر وعبادت ۴۱۱
 شرك وسببلىرى ۳۴۷
 عثمان (رضى الله عنه) خلافتى ھقندە
 ۲۱۴
 عراق نطعە سنەكى فقھ مکتىبى ۲۲۸-۲۶۲
 عائشە بىكە (ترجمە ھالى) ۲۴۸
 ھلم جبر (كىتاب) ۶۳
 عرب تلى وادىياتى ۲۰
 عبدالمنان حضرت (ترجمە ھالى) ۲۷
 ھلم ھم آنى نەھىم (ھادىث) ۳۸
 عبرت (سنتكە اتباع ھم مذهبلىرى) ۳۵۰
 ھلمگە نەھرىض (ھادىث) ۳۵۶
 قارىتلىر وياشلىرى ۳۴۹
 قىرلىرگە نذر ۳۸۰
- فېرلىردىن مېتىلردىن استەھانە مسئلهسى
 ۲۷۳
 قانۇن اساسى اسلامى ۳۰۳-۳۱۸
 ۳۹۴-۴۱۹
 قضاوقدر مسئله سنەك اسلام ھلماسىنىڭ
 نظرلىرى ۷-۶۸-۴-۱۰-۱۲۷
 قص شارب و مقدارى، مېيىق كرواينە
 طعام نجس لەنە دېگەن مشھور سوزنىڭ
 خطالىقى ۹۷
 قارىتلىق ساچ وساقالنى بويى ۱۲۸
 قرآننىڭ ھدايت و بصائر بولوى ۱۸۷
 قرآن اوگرەنو ھم اوگرەتودە بولغان
 فضىلتلىرى ۱۹۵
 قرآن كرىم دە قضا و قدر لفظلىرى
 ومعنالىرى ۲۰۹
 قىياس ھم ركنلىرى ۴۲۲
 ك
 كافر ھالندە وفاتلارنىڭ ھكملىرى ۲۸۶
 كورەم (شعر) ۱۲۲
 كوپ كولوننىڭ ضررلىرى ۱۲۵
 كعبە اللەبناسى ھم حضرت ابراھىم، وشول
 وقتدە ھى غايە وتلە ئلىرى ۲ - ۲۸۴
 كسب ھلم ھم اوروپا مکتىبلىرى ۱۷
 كسب و مقدارى ۴۳۰
 كوروپانكىپىن سەرقندە ۴۴۲
 ل
 لطائف ۲۵۰

حاللار ۲۵ - ۹۳

مفتى نىڭ نصيحتى ۳۶۶

مدرسه محمدىيە اعلانى ۴۰۸

ميت بىر لەھىد نامە بازولرى كومو ۳۹۳

۵.

نجيب بدرنى ايسكە توشور و ۳۳

و

وقفار و صيئىلار هم مدرسه لارنىڭ امنتقبالى

۲۹۵

وظيفە شناسلىق ۱۳ - ۵۰ - ۸۰

واق حيوانلار تربيە سينيە پيغمبرنىڭ

قزقروى ۴۰

۵

ھول ئەازى هم بوبابىدە سنت ۲۵۴

۲

مسلمانچىلىقى بو؟ ۳۴۸

مكتب و مدرسەلار هم وقف و صيئىلار

۲۹۵

مسلمانلارنىڭ شەھادە بولمىقى ۹۳

مولد شريف مناسبتىلە ۱۰۸

معلومات ژورنالى ۱۲۱

مؤمن هم فاسقلارنىڭ دنيادە و آخرتە گى

حاللرى ۱۹۲

«مرجانى» مجموعە سينيە دائىر ۲۱۲

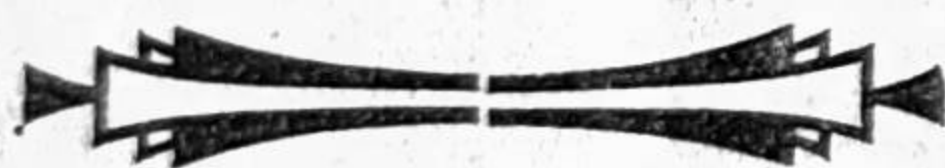
مولوى جامى حضرتلار يىنىڭ بر نصيحتى ۴۷

ملاىلارنىڭ دىنى و دىناوى وظيفە لارى ۵۲

معلملار وظيفە سى ۵۴

مفتى لك مناسبتىلە ۶۴

مفتى لك مسئلە سى هم تاريخى بعض

اداره دن اخطار.

اوشبو ۱۶ نچى سان ايله بويلىقى مجله تمام بولادىر.

صوغش سببلى كاغد هم خدمت حقلرى غايىت قىمەتلەندى. مرتب

و باشقە مطبعە خادملارى يىنوشماي باشلادى. شونلىقدىن ھەمە مجله و غزىتەلر

سانلار كىموتدىلار هم بهالارن آرتىردىلار. بىز ايسە مجله نىڭ يىللىق

بھاسن آرتىرماشق. ايسكىچە قالدردىق. فقط بر نىچە سان كىموتورگە

توغرى كىلدى. موندىن صوگرە، انشاءالله، مجله دوام ايتوب تورر.

بدل اشتراكلارن كوندرمەگان مشترىلارمزدىن يىقندى كوندرولارن

رجا ايتولەدر.

فزاندہ ۱۵ کوندہ بر چغا تورغان دینی، ادبی، علمی و سیاسی

مجلہ سینہ ۱۳۳۴ سنہ ایچون مشتری دفتری آچلدی.

آبونہسی	بر یللق	۳ صوم
یارم یللق	»	۱
نسخہسی	—	۲۰ تین
پوچنہ ایله	—	۲۲ تین

ادارہ گہ یبارلہ چک خط و آبونہلر بو آدریس برلہ یبارلور:

Казань,

Ред. жур. „Динь-ва-Адабъ“.